

20.6.2022

Lausuntopyyntö vastaus

SIPOON KUNNAN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE JULKISTEN TYÖVOIMA- JA YRITYSPALVELUIDEN UDELLEEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI VN/558/2022

Lausunnonantajien ohjeistus

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi 27. kesäkuuta 2022 klo 9.00 mennessä. Lausuntopalaute pyydettiin antamaan noudattaen lausuntopalvelussa olevaa lausuntopohjaa Lausuntopalvelu.fi -verkkopalveluun.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki työvoimapalveluiden järjestämisestä, jossa säädettäisiin kunnan järjestämistä julkista työvoimapalveluista ja niihin liittyvistä tehtävistä. Nykyinen laki julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista kumottaisiin.

TE-palveluiden uudistamista koskevat keskeiset tavoitteet

Työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoa koskevan uudistuksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä edistämällä työn kysyntää ja tarjontaa valtion ja kuntien välisellä yhteistyöllä sekä vahvistaa alueiden elinvoimaa ja kilpailukykyä asiakaslähtöisillä palveluilla hyödyntämällä kuntaekosysteemin mahdollisuuksia. Yksi uudistuksen keskeisistä elementeistä on kannustava rahoitusmalli. Tavoitteena on laajentaa kuntien vastuuta työttömyysetuuksien rahoituksesta siten, että rahoitusvastuu kannustaa kuntaa huolehtimaan alueen työllisyydestä sekä järjestämään työttömille työnhakijoille mahdollisimman tehokkaasti palveluja, jotka johtavat työllistymiseen. Uudistuksella tavoitellaan 7000-10 000 henkilön työllisyysvaikutusta.

Keskeiset ehdotukset

Vastuu työnhakijoille ja yrityksille ja muille työnantajille tarjottavista työvoimapalveluista siirrettäisiin pääosin kuntien vastuulle. Työvoimapalveluiden järjestäminen ja muut työvoimapalveluihin liittyvät lakisääteiset tehtävät muodostaisivat kunnille uuden valtionosuustehtävän. Työttömyysetuuksien rahoitusvastuita uudistettaisiin siten, että kunnan rahoitusvastuu laajenisi työmarkkinatuen lisäksi koskemaan peruspäivärahaa ja ansiopäivärahaa, Lisäksi rahoitusvastuu alkaisi nykyistä työmarkkinatuen rahoitusvastuuta aikaisemmin ja kasvaisi portaittain työttömyyden pitkittyessä. Kunnan rahoitusvastuu ei myöskään katkeaisi työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun osallistumisen ajalta kuten nykyisin. Työvoimapalvelulain järjestämisvastuun siirtyessä kunnille, kunnilla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa työttömyysetuuksista syntyvään rahoitusvastuuseen järjestämällä työttömille palveluja, jotka johtavat työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

20.6.2022

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Oikean suuntainen tavoiteasettelu nykytilaan kohdennettuna. Valmistelussa on hyvä huomioida alueelliset sekä paikalliset mahdollisuudet asiakaslähtöisesti sekä avoimesti.

Työvoimamäärän 20 00 työkäiseen tiukasti rajattuna ja järjestämisvastuuseen liitettynä, asettaa peruskuntiin muutoshaasteita paikallisissa työllisyys- ja elinkeinopalveluissa.

Hyvinvointialueiden käynnistyessä lähitulevaisuudessa paineistus palveluiden uudelleen organisoinnissa matalan kynnyksen työllisyysenhoidossa eri järjestämisvastuukysymyksissä on tuntuva.

Valmisteluissa toivotaan johdonmukaista, avointa sekä todellista mahdollisuutta vaikuttaa paikallisesti työllisyyspalveluiden tuottamiseen.

Alueellinen elinkeino- sekä työllisyyspalvelut tarvitsevat yhteneväistä palvelumuotoilua käytettävän työvoimamäärän synnyttämiseksi jo tänään.

Peruskunnan työllisyyspalvelun toimiessa tiiviisti myös hyvinvointialueen palveluiden yhdyspinnassa on tarkoituksenmukaista valmistelussa huomioida peruskunnan hyväksi havaitut työllisyysenhoidon instrumentit, jotka ovat jo käytössä.

Tarpeeksi mahdollisuuksia tarjoava alueellinenkin valmistelu tuottaa aitoa työvoimamäärän kasvattamiseen sitoutunutta valmistelutyötä.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Kunnilla on kyky kantaa osaltansa vastuu työllisyysenhoidosta ja siksi tärkeä valmistella työvoimapalvelujen siirtoa kunta- sekä asiakaslähtöisesti.

Valmistelun tavoiteasettelu, rahoituksen elementit, valmistelu- sekä toteutuksen resurssointi ovat jo valmisteluvaiheessa hyvä huomioida resurssilähtöisesti.

Tavoiteasettelu positiivisen työllisyyskehityksen osalta on tärkeä paikallisen sekä alueellisen elinvoiman kannalta. Onnistuneella tavoiteasettelulla on aidot mahdollisuudet onnistua, kun rahoituksen sekä resurssoinnin elementit ovat kohdillaan ja valmistelu toimii aidossa asiakaslähtöisessä valmistelutyössä.

Vastuukuntamallissa riskisuhdanne kasvaa sekä pienempien kuntien päätöksenteon mahdollisuudet kaventuvat. Vaikuttavien työllisyysenhoidon palveluiden kehittäminen varmistetaan parhaiten siten, että järjestämisvastuussa olevalla kunnalla on kuntalain mukaisesti mahdollisuus sopia lisäksi sopimuksellisesti.

20.6.2022

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 Keskeiset ehdotukset:

Lakiesityksen tavoitteellisuus sekä keskeiset ehdotukset ovat itsessään kannatettava ja Sipoon kunnan työllisyydenhoidon palveluissa suhtaudutaan työllisyydenhoitoon asiakaskeskeisesti sekä kannustavasti, peruskunnan palveluita ennakkoluulottomasti muotoillen.

Keskeisissä ehdotuksissa on huomioitava koko työllisyydenhoidon laaja asiakaskohderyhmä ja varmistaa työllisyydenhoidossa tarvelähtöisyys palveluiden suunnittelussa.

Selkeiden työllisyyspalvelukokonaisuuksien varmistamiseksi on huomioitava riittävä resurssointi sekä rahoituksen roolitus palveluiden mahdollistamiseksi myös varhaisessa asiakasrajapinnan ennaltaehkäisevässä palvelutarjonnassa.

Laadukkaiden sekä vaikuttavien työllisyyden hoidon lähipalveluiden vahvistamiseksi työvoimamäärän määrittelyssä on tärkeää huomioida jo toimivat sekä olemassa olevat rakenteet paikallisella tasolla sekä alueellisesti toisiaan täydentävät elinvoimapalveluiden yhdyspinnoissa toimivat yhteistyörakenteet.

Järjestämis- ja rahoitusvastuu tulisi olla toisiaan tukevia ja työllisyysalueen muodostua yhtenäiseksi toiminnalliseksi alueeksi, jossa ennalta määritelty työssäkäynti- tai työvoimamäärän kriteerit eivät välttämättä kaikilta osin vastaa tavoitteellista uudistustyötä.

Kunnille tulee mahdollistaa luonnollisten elinvoima-alueiden palveluiden suunnittelu, kehittäminen sekä palveluiden käynnistäminen.

Valmistelutyötä sekä järjestämisvastuullisuutta on tarkasteltava paikallisesta kuntalähtöiseltä sekä alueelliselta luontevaan yhteistyöhön perustuvaan mahdolliselta työllisyysalueelta.

Sopimukselliseen järjestämisvastuuseen perustuva yhteistyö kannustaa alueellista elinvoimapalvelua- sekä työllisyydenhoitoa vastaamaan rahoitukseen liittyviin haasteisiin sekä asiakasvirtoihin kytkeytyvää palvelunkohdentamista. Sopimuksellisuuteen perustuva järjestämisvastuu kannustaa alueen toimijoita kohdentamaan mm. asiakaskohderyhmän palvelutarvehankintaa, kun tarve on alueellisestikin tunnistettu sekä kytketty työllisyydenhoidon ekosysteemiin esimerkiksi myös koulutuksenjärjestäjän keskeisen tärkeä rooli.

Järjestämisvastuun uudistamisessa tulee selkeämmin havainnoida hyvinvointi- sekä mahdollisen uuden työllisyysalueen yhdyspinnot.

Matalan kynnyksen työllisyydenhoidon palveluissa mm. kuntouttava työtoiminta järjestämisvastuullisuus on selkeä, mutta asiakasohjaus hyvinvointialueelta, peruskunnan ja/tai työllisyysalueen palveluihin on mahdollisuuksiltaan kuvattu vajavaisena.

Hyvinvointialueen-yhdyspinta on tärkeä osa koko työllisyydenhoidon ekosysteemiä, jonka perustehtävänä sekä tavoitteena on synnyttää paikallisesti ja/tai alueellisesti lisää työvoimaa.

Työllisyyspalvelut tarvitsevat sosiaali- ja terveystyöpalveluiden asiantuntijuutta marginaalissa osassa asiakaskohderyhmää ja osa kohderyhmästä ei tarvitse lainkaan, mutta yhdyspinta on tärkeä kuvata aktiivisena osana palveluekosysteemiä.

Työllisyysalueella toimiva hyvinvointialue tulisi saattaa osavastuulliseksi työllisyydenhoidon toimijaksi näkyvämmiin myös valmisteluvaiheessa. Hyvinvointialueille tulisi tarjota taloudellisia kannustimia hoitaa työttömien sosiaali- ja terveystyöpalveluja siten, että tämä kohderyhmä pääsisi kohti työmarkkinoita tai siirtyisi oikealle etuudelle, esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeelle. Tämä vähentäisi kuntien taloudellista rasitetta.

20.6.2022

Yhdyspinnassa asiakaslähtöinen lähestyminen palveluiden suunnittelussa myötävaikuttaa kuntataloudessa positiivisesti ja parhaimmillaan luo aitoja mahdollisuuksia asiakkaan etenemisessä työllisyydenhoidossa.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

ja

4.1.4 Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Rahoituksen osavastuullisuutta tulee tarkastella aktiivisesti työllisyys- sekä hyvinvointialueiden osalta. Kertaluonteisesti toteutetun poikkileikkaustilanteen luoma kuva talouskokonaisuudesta on mahdollisesti vajavainen ja riskisuhdanne altis muuttotrendikkäissä kunnissa.

Siirtyvän rahoituksen koulutuksellisuus on valmisteluvaiheessa jo suunnattava kuntien- ja kaupunkien talousosaajien lisäksi työllisyydenhoidon palvelusubstanssin osaajille entistä voimakkaammin.

Kuntakentällä talous- sekä työllisyydestä vastaavat viranhaltijat tai toimijat suunnittelevat uudistusta omasta substanssistaan, näiden välttämättä koskaan kohtaavan.

4.1.8 Työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteistoiminta

Uudistukseen sisältyy lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteistoiminnasta. Tässä ehdotuksessa on yhdistetty nykyisin TYP-toimintana (Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu) sekä Ohjaamo-toimintana tunnettujen palvelujen kaltaisten toimintamallien monialaisen yhteistyön säätelyä tulevaisuudessa.

Ehdotuksen mukaan monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoita olisivat työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos, mutta kuntaa ei ole mainittu. Tämä estäisi monialaisen tuen piirissä olevien yhteistoiminta-alueelle kuuluvien asiakkaiden palveluprosessien yhteen sovittamisen kuntien muiden toimintojen, kuten esimerkiksi elinvoima- ja osaamispalvelujen kanssa tietosuojasyistä.

Lakiesityksessä säädettäisiin erikseen nuorten työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteispalvelusta, jolle työvoimaviranomainen järjestäisi toimintaedellytykset. Esityksessä jää avoimeksi, miten työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoiminta ja nuorten työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteispalvelu järjestetään siten, että toiminta ei olisi päällekkäistä ja ohjaus oikeaan palveluun olisi yhdenmukaista.

Toiminnan järjestämisen suunnittelussa tulee huomioida alueellinen palvelutarve ja luoda yhteistyöhön perustuva pohja työskentelyllä niissä kunnissa joissa em. palvelu on suunnittelu- ja/tai kehittämisvaiheessa.

Toimintaedellytykset palvelun mahdollistamisessa tulisi määritellä selkeinä paikkakuntalähtöisinä palvelukokonaisuuksina.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

20.6.2022

Vaikutusten arviointia tulee tuottaa aktiivisesti kunnan omissa toiminnoissa sekä painokkaasti loppukäyttäjään kohdistuvissa vaikutuksissa ja kokonaisvaltaisesti seuraavissa yhteneväisyyksissä:

- Tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuuri
- Hyvinvointialueiden käynnistymisen vaikutukset työnhakijalla suunnatuissa palveluissa kuten työttömien terveystarkastus
- työnhakijan työssäkäynninalueen todellisuudet ja taloudelliset mahdollisuudet
- koulutuksenjärjestäjän tuoma mahdollisuus koulutusvajaiden täyttämässä.
- Veloitettavuuden oikea-aikaisuus asiakkaan elämäntilanteeseen suhteutettuna
- Alueelliset mahdollisuudet tavoitteiden saavuttamisessa.
- Jatkuva riskien arviointi ja tunnistaminen

Erityisesti työllisyyspalveluiden tietojärjestelmien ollessa osin arkkitehtuurivaiheessa, on hyvä tietojärjestelmien suunnittelu ottaa selkeäksi rooliksi osana uudistusta. Digitaalisuuden hyödyntäminen suorassa asiakastyössä on tärkeä huomioida pitkien välimatkojen, ajan säästämisen sekä nykyisen hybridityömallin mukaisesti. Asiakastyötä ei tule sitoa digitaalisuuteen, vaan kehitettävä asiakaspalvelulähtöisesti sekä kyettävä arvioimaan sähköisen palvelun tarjoamiseen oikea-aikaisesti.

Oman tärkeänä nostona neuvonta- ja palvelumahdollisuuksien mahdollistamisen paikallisesti sekä alueellisesti esimerkiksi useita eri palveluita kohderyhmälle kasaava *yhteispalvelupiste-malli*. Usean eri talouteen, koulutuksellisuuteen, elämänlaatuun tai työnhakuun liittyvien asioiden hoitaminen monialaisesti edistää proaktiivisestikin työnhakijan kokonaistilannetta sekä vahvistaa asiakkaan positiivista omaa kokemustaan.